

Нарезного; поеми (думи) "Ольга при тогиле Игоря", "Святослав", "Мстислав Удалой", "Рогнеда", "Вадим" К. Рилсева та ін.).

Переважають більшістю у декабристській поезії ідея свободи ідентифікувалася з образом Вадима — патріота великої духовної сили, здатного на подвиг і самопожертву, непохитного у ненависті до загарбників, твердого і незламного у прагненні підняти співгромадян проти грізного князя Рюрика. Такого патріота-воїна, борця за єднання Русі, за її незалежність і могутність змальовано в поемі "Василько" О. Одеського. У дещо ідеалізованому образі князя Василька Одесьський підкреслює риси вічного демократизму, увагу до голосу і думки народу, з якими князь пов'язаний взаємною довірою і дружбою. І це єднає його з "Історією Русів", з її ідеєю демократизму в козацькій республіці. Не обминув цієї теми й К. Рилсев (1795-1825), автор низки історичних творів під загальною назвою "Думи": "Олег Вещий", "Святослав", "Глинський", "Курбський", "Державин".

Зрозуміло, що ототожнювати політичні цілі К. Рилсева і автора "Історії Русів" немає підстав. Різниця їх безперечна, проте не можна не вбачати живого, реального зв'язку між визвольними ідеями, вираженими автором псевдо-літопису, і визвольним пафосом українських дум та поем К. Рилсева ("Хмельницький", "Войнаровський" та ін.). На українському матеріалі Рилсев мужнів і зростає як поет. До епохи визвольної боротьби в Україні кінця XVI і XVII століть він звернувся поемою "Наливайко" (1824-1825), в якій зображено страждання українського народу під польським гнітом.

К. Рилсев був першим у Росії письменником, який, перейнявшись європейськими ліберально-демократичними ідеями, використав у своїй поезії українські історичні традиції, вклавши їх в уста Богдана Хмельницького, Залізняка, Гонти, Наливайка, Мазели, Палія (уривки з "Наливайка", "Мазели" і "Палія"). Під час написання "Войнаровського" Рилсев користувався рукописом "Історії Русів", де історичні герої змальовані не стільки хоробрими і відданими батьківщині ватажками народних повстань і воєн, скільки виразниками визвольних прагнень українського народу, носіями ідеї соціального й національного розкріпачення України.

Аналогічно сприймав визвольну війну українського народу XVII століття і К. Рилсев, створивши образи Мазели і Войнаровського лицарями свободи, носіями ідеї боротьби з деспотизмом, героями-патріотами.

У радянській історіографії та літературознавстві написано чимало про декабристський рух, вплив ідеї декабризму на становлення і розвиток української літератури взагалі та окремих письменників (найбільше Т. Шевченка) зокрема, про декабристську поезію як чинник формування світогляду та удосконалення індивідуального стилю українських письменників. Проте, скромно замовчувався вплив "Історії Русів" на декабристів, не мало логічного пояснення можуть порівняння до свободи російського народу, рабську ментальність якого так яскраво описав автор

"Історії Русів"; залишалася поза увагою генетичне волелюбство лідерів декабристського руху — нащадків гетьманів, козацької старшини, української шляхти і те, що визвольні ідеї мають також український корінь дворянства, яке перейняло естафету сепаратизму і боротьби за автономію від своїх українських пращурів — депутатів катеринівської Комісії.

Більшість декабристів прямо чи безпосередньо були пов'язані з Україною кровними, службовими, дружніми зв'язками. Сусідами і близькими друзями батьків М. Гоголя була родина В. Капніста. Їх масток в Обухівці, крім батьків М. Гоголя і самого автора "Тараса Бульби", часто відвідували відомі діячі декабристського руху: М. і С. Муравйови-Апостоли — нащадки гетьмана Апостола, родичі Капністів; П. Пестель — один із головних діячів Південного товариства та ін.

Дехто з декабристів служив в Україні, тривалий час проживав там і не тільки цікавився питаннями культури, літератури, брав активну участь в культурному житті краю, а й переймався опозиційно-війновничим духом українців; чимало з декабристів студіювали історію України і поспіль усі запозичували мотиви, образи та патріотичний дух як із життя народу українського, його поезії, так і з "Історії Русів", а дехто — навіть із власного її списку, як, наприклад, К. Рилсев.

Українці працювали на ниві культури, освіти, літератури і науки в державному полі Росії, ніколи не припиняючи змагань за розвиток національно-самобутньої культури і літератури. Тривалий час це прагнення не вважалось крамолью, бо українці, відчувачи себе частиною Росії, вбачаючи в її силі свою силу, в її розвитку свій розвиток, розуміли водночас, що власне в інтересі того розвитку і тієї сили треба дбати про задоволення духовних потреб українського народу його рідною мовою і в звичних для нього віками витворених формах.

За сто років після Петра Росія так і не стала європейською державою в сенсі новочасного європейського ладу, однак вона виховала плеяду європейованої інтелігенції — носіїв поступу і свіахів європейських ідей. До її числа належать декабристи і автор "Історії Русів" М. Драгоманов мав усі підстави стверджувати, що в ті часи, коли писалась "Історія Русів", козацька історія відбивала й вільний дух по всій Росії, як це видно із "Исповеди Наливайка" й "Войнаровського", сприяла українському національному відродженню та становленню нової української літератури. В "Історії Русів" можна знайти виток "Полтави" О. Пушкіна і "Тараса Бульби" М. Гоголя, творчості українських романтиків і Т. Шевченка. "Історія Русів" сприяла процесу входження української літератури в новоевропейську літературну систему. Основу цього процесу складала перебудова жанрово-стильової системи української літератури. Відбувалося як трансформування літературних та фольклорних жанрів і стилів, так і залучення й освоєння жанрів і стилів західноєвропейських та західнослов'янських літератур.